

Sygn. akt I ACa 1889/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Ewa Kaniok

Sędziowie: SA Roman Dziczek (spr.)

SA Marzanna Góral

Protokolant: sekretarz sądowy Marta Puszkarska

po rozpoznaniu w dniu 22 listopada 2016 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (...) spółki komandytowej z siedzibą w W. (poprzednio - (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.)

przeciwko T. P.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 16 czerwca 2015 r., sygn. akt XVI GC 247/13

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Marzanna Góral Ewa Kaniok Roman Dziczek

Sygn. akt I ACa 1889/15

UZASADNIENIE

Pozwem z 13 grudnia 2012 r. (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą W. wniosła o zasądzenie od pozwanego T. P. kwoty 116 955,50 złotych wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od daty wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu wskazano, iż pozwany był współnikiem i likwidatorem (...) sp. z o.o. Spółka ta zawarła z poprzednikiem powoda – (...) sp. z o.o. umowę najmu lokalu użytkowego nr (...) umiejscowionego w Centrum Handlowo – Usługowym (...) w W. w dniu 31 sierpnia 2010 roku na czas oznaczony – 5 lat. Strona powodowa nabyła w/w lokal od następców prawnych (...) sp. z o.o., na mocy umowy z dnia 5 maja 2011 roku, a następnie w drodze cesji przejęła nieuregulowane, wymagalne wierzytelności, o czym poinformowano (...) sp. z o.o. W związku z faktem, iż począwszy od maja 2011 roku, (...) sp. z o.o. występująca w roli najemcy nie uiszczała czynszu najmu oraz opłat dodatkowych z tego tytułu, w dniu 11 sierpnia 2011 roku została wezwana do ich uregulowania. Rezultatem powyższego były rozmowy stron i zawarcie porozumienia, z którego następnie najemca nie wywiązał się.

W dniu 20 stycznia 2012 roku spółka (...) została wykreślona z rejestru przedsiębiorców. Wcześniej zaś odbyło się postępowanie likwidacyjne, a na likwidatora został powołany T. P., pozwany w niniejszej sprawie. Zdaniem powódki, w związku z bezskutecznością egzekucji z majątku spółki, zasadnym było wytoczenie powództwa wobec likwidatora, do którego mają odpowiednio zastosowanie przepisy dotyczące członków zarządu. Likwidator w odpowiednim czasie powinien był złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości pozwanej spółki. Jako podstawę prawną swego żądania powódka wskazała art. 299 k.s.h. w zw. z art. 280 k.s.h. oraz art. 285 k.s.h.

W dniu 22 stycznia 2013 roku Sąd Okręgowy w Warszawie wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym. Pozwany złożył sprzeciw od w/w nakazu zapłaty, w którym zażądał oddalenia powództwa w całości i zasądzenia na jego rzecz kosztów postępowania. W uzasadnieniu sprzeciwu wskazano, że powódka nie wykazała podstaw odpowiedzialności pozwanego z art. 299 k.s.h., w szczególności bezskuteczności egzekucji z majątku (...) sp. z o.o. oraz poniesienia szkody. Nadto pozwany jako likwidator nie ponosi odpowiedzialność na podstawie art. 299 § 1 k.s.h.; nie posiada więc legitymacji biernej w przedmiotowej sprawie.

Wyrokiem z dnia 16 czerwca 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego 3617 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Postanowieniem z dnia 3 sierpnia 2015 r. Sąd pierwszej instancji sprostował oczywistą omyłkę w oznaczeniu firmy powoda i zastąpił ją oznaczeniem (...) spółka z o.o. w W.”.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

(...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, występującą w roli wynajmującego oraz (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W., posiadającą status najemcy, łączyła umowa najmu pomieszczenia handlowego o numerze (...) zawarta w dniu 31 sierpnia 2010 roku. Strony ustaliły, iż Najemca ma uiszczać Wynajmującemu czynsz najmu w wysokości 75 Euro na podstawie wystawianych faktur VAT.

Dnia 5 maja 2011 roku na mocy aktu notarialnego Rep. A nr (...) doszło do zawarcia umowy sprzedaży pomiędzy (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością (Sprzedawca), powstałą z przekształcenia (...) sp. z o.o. oraz (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością S.K.A. (Sprzedawca) – powstałej z przekształcenia (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w spółkę komandytowo – akcyjną, a (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. (Kupujący). Ostatni ze wskazanych podmiotów, nabył prawo użytkowania wieczystego do gruntów należących do Sprzedających oraz związane z nimi prawa w postaci własności budynków na nich posadowionych, ale stanowiących odrębny przedmiot własności oraz wskazane w załączniku do przedmiotowej umowy aktywa. W drodze tej umowy powód nabył również Centrum Handlowo – Usługowe (...) i umieszczone w nim lokale, w tym lokal nr (...), którego Najemcą był (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W..

W dniu 2 sierpnia 2011r. w drodze cesji doszło do przejęcia wierzytelności (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W., a przysługujących (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością oraz (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością” S.K.A. - przez stronę powodową.

Wobec powyższego z tytułu czynszu najmu oraz opłat dodatkowych (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. oraz uprzedni Wynajmujący wystawiali faktury VAT.

Strona powodowa powołując się na brak zapłaty z w/w tytułów wystosowała do pozwanej szereg wezwań w dniach : 11 sierpnia 2011 roku, 20 czerwca 2011 roku, 11 lipca 2011 roku oraz przedsądowe wezwanie do zapłaty.

Rezultatem powyższego było zawarcie w dniu 29 sierpnia 2011 roku porozumienia między stronami sporu celem rozłożenia na raty zobowiązań pieniężnych z tytułu wynajmu lokalu nr (...) położonego przy ul. (...) przez (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. wobec strony powodowej.

W dniu 26 września 2011 roku strona powodowa odstąpiła od w/w porozumienia, a w dniu 25 października 2011 roku wypowiedziała Najemcy umowę najmu z dnia 31 sierpnia 2010 roku.

Sąd pierwszej instancji ustalił także, że w dniu 6 lipca 2011 roku miało miejsce Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.. Na tym zgromadzeniu doszło do rozwiązania w/w spółki i wszczęto jej likwidację. Na likwidatora powołano T. P..

Dnia 18 lipca 2011 roku opublikowano wezwanie wierzycieli (...) sp. z o.o. do zgłoszenia swych wierzytelności w terminie 3 miesięcy od dnia ukazania się ogłoszenia.

W dniu 16 grudnia 2011 roku likwidator T. P. złożył wniosek o wykreślenie (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W., co zostało dokonane postanowieniem z dnia 20 stycznia 2012 roku przez Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie, XII Wydział Gospodarczy KRS, które uzyskało prawomocność 9 lutego 2012 roku.

Sąd oddalił wniosek dowodowy o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków: K. P., M. P., K. O., gdyż uznał, że okoliczności na które zostali powołani, zostały wykazane w drodze innych środków dowodowych. Sąd oddalił ponadto wniosek o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków: M. B., I. C., G. M., J. G., R. S., K. F., A. R., gdyż powoływane zostały na okoliczności nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd Okręgowy uznał, że zasadniczą kwestią w sprawie była kwestia legitymacji biernej T. P. oraz wykazanie przesłanek z art. 299 § 1 k.s.h., w szczególności bezskuteczności egzekucji z majątku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Sąd pierwszej instancji przywołał treść tego przepisu oraz wskazał, że powód powinien wykazać istnienie określonego zobowiązania spółki (a ściślej choćby samej tylko podstawy tego zobowiązania) w czasie, kiedy pozwany był członkiem zarządu, stwierdzonego w tym czasie lub później, tytułem egzekucyjnym wydanym przeciwko spółce na rzecz powoda oraz bezskuteczność egzekucji tego zobowiązania przeciwko spółce. Zatem należało najpierw wykazać, że egzekucja przeciwko zobowiązanemu jest bezskuteczna. Do wyegzekwowania należności od członka zarządu może dojść jedynie wówczas, gdy wierzyciel nie uzyska zaspokojenia z majątku spółki.

Odnosząc się do kwestii bezskuteczności egzekucji od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. w związku z utratą przez spółkę bytu prawnego, Sąd Okręgowy uznał, że popiera stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy w sprawie o sygn. akt. I CSK 286/13 w myśl którego, „Sama utrata bytu prawnego przez spółkę nie daje podstaw do odejścia od wymogu przedłożenia przez wierzyciela spółki tytułu egzekucyjnego stwierdzającego niewyegzekwowane przez niego zobowiązanie spółki. Sprzeciwia się temu zarówno litera, jak i sens regulacji zawartej w art. 299 k.s.h.” (wyrok SN z dnia 13 marca 2013 r.). Nieprzedłożenie tytułu egzekucyjnego jest brakiem w kwestii dowodzenia swoich racji przez powoda.

W dalszej części rozważań Sąd pierwszej instancji odniósł się do kwestii odpowiedzialności likwidatora spółki z o.o. na podstawie art. 299 k.s.h.

Stwierdził, że odpowiedzialność likwidatorów nie może być ujmowana w kontekście art. 299 par. 1 k.s.h. Sprzeciwia się bowiem temu zasada wykluczająca możliwość rozszerzającej wykładni przepisu szczególnego. Odwołał się do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2006 roku oraz z dnia 6 lipca 2007 roku.

Odnosząc się zaś do rozszerzenia przez powódkę podstawy prawnej roszczenia w piśmie z dnia 10 marca 2015 roku o podstawę z art. 415 k.c. i art. 293 § 1 k.s.h., Sąd zauważył, że powódka jakoby po omacku wskazuje na różnorakie materialne podstawy prawne swojego roszczenia.

Podkreślił, że art. 415 k.c. stanowi zupełnie inną kategorię roszczeń odszkodowawczych i winien być dochodzony nie jako roszczenie równorzędne z art. 299 §1 k.s.h., ale jako roszczenia ewentualne (Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 kwietnia 2012 roku o sygn. akt II CSK 410/11). Co do podstawy odpowiedzialności z art. 293 § 1 k.s.h. wskazał, że konstytuuje on odpowiedzialność likwidatora w stosunku do spółki, której jest likwidatorem, a nie podmiotu trzeciego, jak to ma miejsce w przedmiotowej sprawie. Wyłączną podstawą roszczenia powoda nie mógł być również art. 285 k.s.h. określający jedynie obowiązek złożenia sum do depozytu sądowego.

Ostatecznie Sąd Okręgowy oparł merytoryczne rozpoznawanie sprawy na art. 299 k.s.h. w sposób wskazany wyżej.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

Od wyroku tego w całości apelację wniosła powódka.

Zarzuciła Sądowi pierwszej instancji:

- naruszenie przepisów postępowania: art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 316 §1 k.p.c., art. 244 § 1 k.p.c. w zw. z art. 229, art. 233 § 1 oraz art. 231 k.p.c. i art. 253 k.p.c. w zw. z art. 300 k.s.h. i poczynienie wadliwych ustaleń co do okoliczności nieuzyskania tytułu egzekucyjnego wobec spółki,
- naruszenie art. 217 § 2 k.p.c., art. 193 § 1 i art. 227 w zw. z art. 207 § 3 k.p.c. w zw. z art. 316 § 1 k.p.c. i art. 231 k.p.c. poprzez zarządzenie zwrotu pisma z 10 marca 2015 r. oraz pisma z 15 kwietnia 2015 r.,
- naruszenie art. 321 § 2 k.p.c. w zw. z art. 207 § 3 k.p.c. oraz art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 316 § 1 k.p.c. poprzez uznanie, że wyłączną podstawą roszczenia był art. 299 k.s.h.,
- naruszenie art. 244 k.p.c. oraz art. 227 k.p.c. w zw. z art. 217 § 1 i 2 k.p.c. oraz art. 162 k.p.c. i art. 227 k.p.c. w zw. z art. 207 § 6 k.p.c. oraz art. 217 § 3 k.p.c. poprzez pominięcie lub oddalenie większości wniosków dowodowych,
- nierozpoznanie istoty sprawy, a nadto
- naruszenie prawa materialnego: 299 k.s.h. w zw. z art. 280 k.s.h. oraz art. 443 k.c. i art. 415 k.c. w zw. z art. 21 ust. 3 prawa upadłościowego i naprawczego oraz art. 285 i art. 287 §1 k.s.h. w zw. z art. 189 k.p.c. oraz art. 443 k.c. i art. 415 k.c.

Wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa po wcześniejszej zmianie postanowienia Sądu Okręgowego z 2 czerwca 2015 r. o oddaleniu wniosków dowodowych i zwrocie pisma z 15 kwietnia 2015 r. ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu wobec nierozpoznania istoty sprawy.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja jest usprawiedliwiona:

Na wstępie rozważań wskazać należy, że stanowisko Sądu pierwszej instancji, iż pozwany nie jest legitymowany biernie w sprawie na podstawie art. 299 k.s.h., albowiem przepis ten nie dotyczy likwidatora spółki, nie jest trafne.

Istotnie, do dnia 1 stycznia 2016 r., tj. do czasu wejścia w życie art. 299¹ k.s.h., kwestia ta nie była normatywnie (sensu stricto) rozstrzygnięta. Obecnie ustawodawca wprost przesądził, że do likwidatorów spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, z wyjątkiem likwidatorów ustanowionych przez sąd, przepis art. 299 stosuje się odpowiednio.

Niemniej już wcześniej, Sąd Najwyższy rozwiął pojawiające się wątpliwości, podejmując w składnie 7 sędziów uchwałę z dnia 28 stycznia 2010 r. (III CZP 91/09, OSNC 2010/6/85); na pytanie - czy likwidator spółki z ograniczoną odpowiedzialnością ponosi odpowiedzialność na podstawie art. 299 ustawy z dnia 15 września 2000 r. - kodeks spółek handlowych, odpowiedział, że „Odpowiedzialność przewidzianą w art. 299 k.s.h. ponosi także likwidator spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.”

Stanowisko to, szeroko umotywowane w uzasadnieniu zapadłej uchwały, podziela Sąd Apelacyjny rozpoznający sprawę.

Skoro więc pozwany jest co do zasady legitymowany biernie na podstawie art. 299 k.s.h., pierwszą zasadniczą kwestią było ustalenie, czy powód dysponował tytułem wykonawczym (egzekucyjnym) wobec zlikwidowanej spółki i podjął

stosowne działania egzekucyjne, które okazały się bezskuteczne. Przepis § 1 przywołanego unormowania stanowi bowiem, że jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna, członkowie zarządu (tu: likwidator) odpowiadają za jej zobowiązania.

Sąd pierwszej instancji uznał, że powód powinien był najpierw wykazać, że egzekucja przeciwko zobowiązanej spółce jest bezskuteczna. I dalej, odnosząc się do kwestii bezskuteczności egzekucji od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. w związku z utratą przez spółkę bytu prawnego, Sąd Okręgowy stwierdził, że popiera stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy w sprawie o sygn. akt. I CSK 286/13 w myśl którego, „Sama utrata bytu prawnego przez spółkę nie daje podstaw do odejścia od wymogu przedłożenia przez wierzyciela spółki tytułu egzekucyjnego stwierdzającego niewyegzekwowane przez niego zobowiązanie spółki. Sprzeciwia się temu zarówno litera, jak i sens regulacji zawartej w art. 299 k.s.h.” (wyrok SN z dnia 13 marca 2013 r.).

Nieprzedłożenie tytułu egzekucyjnego było więc tym brakiem, który legł a limine u podstaw oddalenia powództwa przez Sąd pierwszej, (niezależnie od stanowiska dalej idącego, że likwidator w ogóle nie odpowiada na podstawie art. 299 k.s.h. w zw. z art. 280 k.s.h., z czym już wcześniej nie zgodził się Sąd Apelacyjny).

Również i z tym stanowiskiem nie sposób się zgodzić.

W wyroku z dnia 13 grudnia 2006 r. (II CSK 300/06, LEX nr 388845) Sąd Najwyższy stwierdził, że z uwagi na utratę przez spółkę bytu prawnego, w związku z wykreśleniem jej z rejestru, należy uznać, że zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek, usprawiedliwiający odstępstwo od zasady, zgodnie z którą, wierzyciel powołujący się na bezskuteczność egzekucji przeciwko spółce z ograniczoną odpowiedzialnością nie może pozwać członka zarządu tej spółki na podstawie art. 299 k.s.h. bez uprzedniego uzyskania tytułu egzekucyjnego przeciwko spółce, i pozwalający w drodze wyjątku na wykazanie istnienia wierzytelności wobec spółki w procesie przeciwko członkom jej zarządu.

Sąd Najwyższy przypomniał, że co zasady wierzyciel powołujący się na bezskuteczność egzekucji przeciwko spółce z o.o. nie może pozwać członka zarządu tej spółki bez uprzedniego uzyskania tytułu egzekucyjnego przeciwko spółce. Skoro bowiem przepis uzależnia możliwość wystąpienia z przewidzianym w nim roszczeniem od "okazania się" bezskuteczności egzekucji, to jego hipoteza niewątpliwie obejmuje uprzednie wszczęcie egzekucji, a tym samym jeszcze wcześniejsze uzyskanie tytułu wykonawczego.

Niemniej stanął na stanowisku, że w konkretnym stanie faktycznym sprawy posiadanie tytułu egzekucyjnego przeciwko spółce nie musi być warunkiem sine qua non odpowiedzialności przewidzianej w art. 299 § 1 k.s.h. W szczególnie uzasadnionych wypadkach wierzyciel może - wbrew stanowisku wyrażonemu w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 1999 r., III CZP 10/99 - pozwać członka zarządu spółki bez uprzedniego uzyskania tytułu egzekucyjnego przeciwko spółce. Przypomniał, że przesłankami odpowiedzialności przewidzianej w art. 299 § 1 k.s.h. są: istnienie określonego zobowiązania spółki z o.o. w czasie, kiedy dana osoba była członkiem zarządu spółki, oraz bezskuteczność egzekucji tego zobowiązania przeciwko spółce czy to w czasie pozostawania przez tę osobę członkiem zarządu, czy to już po jej odwołaniu z zarządu (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 września 1999 r., II CKN 608/98, OSNC 2000, nr 4, poz. 67 i z dnia 16 maja 2002 r., IV CKN 933/00, niepubl.). Ustalenie przesłanki bezskuteczności egzekucji może nastąpić na podstawie każdego dowodu, z którego wynika, że spółka nie ma majątku pozwalającego na zaspokojenie wierzyciela pozywającego członków zarządu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2003 r., V CKN 416/01, OSNC 2004, nr 7-8, poz. 129 i powołane tam orzecznictwo). Co się zaś tyczy sposobu stwierdzenia istnienia zobowiązania spółki, jako zasadę należy przyjąć uzyskanie przez wierzyciela tytułu egzekucyjnego. Mogą jednak wystąpić sytuacje, w których wytoczenie powództwa przeciwko spółce będzie czasowo lub trwale wyłączone, np. w razie ogłoszenia upadłości spółki lub jej wykreślenia z rejestru na skutek zakończenia postępowania upadłościowego.

Również w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25 września 2014 r. (II CSK 790/13, LEX nr 1506784) uznano, że w szczególnych okolicznościach faktycznych sprawy występująca czasowo lub trwale niemożność uzyskania przez powoda tytułu egzekucyjnego przeciwko spółce, ze względu na wszczęcie wobec niej postępowania upadłościowego lub wykreślenia z rejestru przedsiębiorców wskutek zakończenia postępowania upadłościowego obejmującego likwidację

majątku, pozwala na wykazanie przez powoda w postępowaniu z art. 299 k.s.h. istnienia wierzytelności przysługującej mu względem spółki w oparciu o inny dowód niż tytuł egzekucyjny wystawiony przeciwko spółce z o.o..

Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że spoczywający na wierzycielu spółki, stosownie do brzmienia art. 299 § 1 k.s.h., wymóg wykazania przesłanki istnienia wierzytelności i bezskuteczności jej egzekucji z majątku spółki, w istocie zmierza do wykazania doznania przez wierzyciela szkody w wysokości niewyegzekwowanej wierzytelności i kosztów związanych z bezskutecznością egzekucji. Doświadczenie życiowe dowodzi, że na ogół z niewyegzekwowaniem zaspokojenia wierzytelności przez będącą dłużnikiem spółkę łączy się właśnie doznanie przez wierzyciela uszczerbku we wspomnianej wysokości. Z tego też względu na mocy regulacji art. 299 k.s.h., ustawodawca, dostrzegając możliwe do wystąpienia w niektórych sytuacjach po stronie wierzyciela trudności dowodowe w zakresie wykazania szkody i jej wysokości, zdecydował się na powiązanie z wykazaniem przesłanki bezskuteczności egzekucji wierzytelności dochodzonej od spółki wzruszalnego domniemania prawnego (*praesumptio iuris tantum*) doznania szkody w wysokości niewyegzekwowanej wierzytelności (por. uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 7 listopada 2008 r., sygn. akt III CZP 72/08, publ. OSNC 2009, Nr 2, poz. 20; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2008 r., sygn. akt III CZP 143/07, OSNC 2009, Nr 3, poz. 38). Wykazanie przez wierzyciela za pomocą wszelkich dostępnych środków dowodowych bezskuteczności egzekucji wierzytelności przysługującej mu względem spółki kreuje domniemanie prawne wzruszalne, że poniósł on szkodę w wysokości niewyegzekwowanej od spółki należności.

Ma to ten skutek, że wykazanie przez powoda istnienia wierzytelności, której egzekucja z majątku spółki okazała się bezskuteczna, będącej jedną z przesłanek decydujących o przypisaniu członkom zarządu spółki z o.o. odpowiedzialności z art. 299 § 1 k.s.h., powinno nastąpić, co do zasady poprzez przedstawienie przysługującego mu względem spółki tytułu egzekucyjnego (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2012 r., sygn. akt I PK 78/11, publ. OSNP 2013, nr 1-2, poz. 4; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 sierpnia 2009 r., sygn. akt I CSK 34/09, publ. OSNC-ZD 2010, Nr 2, poz. 57; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2008 r., sygn. akt II CSK 858/08, niepubl.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2005 r., sygn. akt V CK 736/04, niepubl.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2004 r., sygn. akt V CK 326/04, niepubl.).

W kwestii realizacji przez wierzyciela obowiązków dowodowych, zmierzających do wykazania przesłanek z art. 299 § 1 k.s.h., w orzecznictwie Sądu Najwyższego został jednak wyrażony pogląd, aprobowany przez Sąd Najwyższy w przywołanym orzeczeniu z 25 września 2014 r., że w szczególnie uzasadnionych wypadkach dopuszczalne jest odstępstwo od zasady, według której wierzyciel, powołujący się nią bezskuteczność egzekucji przeciw spółce z o.o., nie może pozwać członka zarządu (art. 299 § 1 k.s.h.) bez uprzedniego uzyskania tytułu egzekucyjnego przeciw spółce. W tym względzie wskazuje się, że w szczególnych okolicznościach faktycznych sprawy występująca czasowo lub trwale niemożność uzyskania przez powoda tytułu egzekucyjnego przeciwko spółce, ze względu na wszczęcie wobec niej postępowania upadłościowego lub wykreślenia z rejestru przedsiębiorców wskutek zakończenia postępowania upadłościowego obejmującego likwidację majątku, pozwala na wykazanie przez powoda w postępowaniu z art. 299 k.s.h. istnienia wierzytelności przysługującej mu względem spółki w oparciu o inny dowód niż tytuł egzekucyjny wystawiony przeciwko spółce z o.o.

Z kolei w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2014 r. (V CSK 440/13, LEX nr 1504587) podkreślono, że wyprowadzenie skutku wygaśnięcia wierzytelności jedynie z ogólnej konstrukcji zobowiązania, w jej ujęciu zawartym w art. 353 § 1 k.c., nie ma dostatecznego uzasadnienia. Występuje bowiem szereg przypadków, zarówno przewidzianych w k.c., jak i przepisach innych ustaw, w których ustawodawca zakłada istnienie zobowiązań, pomimo ustania bytu prawnego dłużnika. Przyjmuje się przy tym możliwość wykreślenia spółki z Krajowego Rejestru Sądowego także wtedy, gdy w wyniku przeprowadzonego i zakończonego postępowania likwidacyjnego spieniężony zostanie cały jej majątek, a mimo to nie zostały wypełnione wszystkie jej zobowiązania. Uznanie, że długi spółki kapitałowej wygasają z chwilą ustania jej bytu prawnego, prowadziłoby do znacznego pogorszenia sytuacji wierzycieli, skoro byłoby równoznaczne z wygaśnięciem wszelkich praw akcesoryjnych. Oznaczałoby też wprowadzenie zróżnicowania w odniesieniu do statusu prawnego różnych kategorii podmiotów prawa cywilnego (osoby fizycznej, której prawa i obowiązki majątkowe przechodzą na spadkobierców w relacji do osoby prawnej lub innej jednostki organizacyjnej),

bez wystarczającego uzasadnienia w treści przepisów i z zagrożeniem dla perspektyw funkcjonowania tych ostatnich w obrocie gospodarczym.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko wyrażone w powołanych orzeczeniach.

Oznacza to w realiach sprawy, że Sąd Okręgowy powinien był pochylić się nad zgłoszonymi przez powoda okolicznościami i ustalić, po pierwsze, czy dysponował on wierzytelnością przeciwko spółce i poniósł szkodę oraz czy odpowiada za nią subsydiarnie pozwany jako likwidator, na podstawie art. 299 k.s.h.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 2 sierpnia 2011r. w drodze cesji doszło do przejęcia wierzytelności (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W., a przysługujących (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością oraz (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością” S.K.A. - przez stronę powodową.

Wobec powyższego z tytułu czynszu najmu oraz opłat dodatkowych (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. oraz uprzedni Wynajmujący wystawiali faktury VAT. Strona powodowa powoływała się na brak zapłaty z w/w tytułów i wystosowała do pozwanej szereg wezwań w dniach: 11 sierpnia 2011 roku, 20 czerwca 2011 roku, 11 lipca 2011 roku oraz przedsądowe wezwanie do zapłaty. Rezultatem powyższego było zawarcie w dniu 29 sierpnia 2011 roku porozumienia między stronami sporu celem rozłożenia na raty zobowiązań pieniężnych z tytułu wynajmu lokalu nr (...) położonego przy ul. (...) przez (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. wobec strony powodowej.

Na tle takich ustaleń Sądu pierwszej instancji, nie sposób nie uznać, iż Sąd ten ustalił, iż spółka (...) uznała swą wierzytelność i w porozumieniu ustalono sposób zapłaty.

Dalej Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 26 września 2011 roku strona powodowa odstąpiła od w/w porozumienia, a w dniu 25 października 2011 roku wypowiedziała Najemcy umowę najmu z dnia 31 sierpnia 2010 roku. Ustalił też, że w dniu 16 grudnia 2011 roku likwidator T. P. złożył wniosek o wykreślenie (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W., co zostało dokonane postanowieniem z dnia 20 stycznia 2012 roku przez Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie, XII Wydział Gospodarczy KRS, które uzyskało prawomocność 9 lutego 2012 roku.

W tych okolicznościach oraz wobec niespornego faktu, iż sądowa próba uzyskania częściowego zaspokojenia wobec tej spółki skończyła się w sprawie XV GNe 934/12 uchyleniem nakazu zapłaty i odrzuceniem pozwu, że powód w niniejszej sprawie mógł pozwać likwidatora bez uprzedniego uzyskania tytułu egzekucyjnego przeciw spółce. Występuje bowiem trwała niemożność uzyskania przez powoda tytułu egzekucyjnego przeciwko spółce, ze względu na wykreślenie z rejestru przedsiębiorców wskutek zakończenia postępowania likwidacyjnego; powód ma prawo w postępowaniu opartym na art. 299 k.s.h. wykazywać istnienie wierzytelności przysługującej mu względem spółki w oparciu o inne dowody niż tytuł egzekucyjny wystawiony przeciwko spółce z o.o. (...) pozwany może bronić się wykazywaniem przesłanek ekskulpujących.

Sąd Okręgowy wskutek przyjęcia wadliwego stanowisko co do możliwości zastosowania w sprawie podstaw odpowiedzialności pozwanego na podstawie art. 299 k.s.h. (w zw. z art. 280 k.s.h.) oraz uznania, że tylko istnienie tytułu egzekucyjnego (wykonawczego) przeciwko spółce (...) mogło rodzić odpowiedzialność pozwanego w sprawie, nie rozpoznał istoty sprawy.

Już ten wzgląd był dostateczny do uwzględnienia apelacji i uchylenia zaskarżonego wyroku oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, albowiem zachodziła podstawa z art. 386 § 4 k.p.c., wobec wadliwej wykładni i niewłaściwego zastosowania art. 299 k.s.h. w zw. z art. 380 k.s.h. i bez potrzeby odnoszenia się do pozostałych zarzutów apelacji; te ostatnie, związane z naruszeniem przepisów postępowania, związane były z wadliwą wykładnią art. 299 k.s.h. i w istocie jego niezastosowaniem w sprawie.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd pierwszej instancji stosuje się do przedstawionej wykładni prawa (art. 386 § 6 k.p.c.) ze wszystkimi tego skutkami.

Niemniej, niejako na marginesie zauważyć należy, że Sąd Okręgowy nie wyjaśnił także podstaw prawnych pominięcia pism powoda z marca i kwietnia 2015 r., w których m.in. innymi strona powodowa dodatkowo wskazała alternatywną podstawę prawną dochodzonego roszczenia, tj. art. 415 k.c.

W wyroku Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 25 kwietnia 2012 r.

(II CSK 410/11, Biuletyn SN 2013, nr 7-8) stwierdzono, że odpowiedzialność członków zarządu spółki z o.o. na podstawie art. 299 k.s.h. nie wyklucza odpowiedzialności odszkodowawczej tych członków na podstawie art. 415 k.c.

Sąd Apelacyjny podziela takie stanowisko i może ono odnosić się także do likwidatora spółki z o.o.

Ma rację Sąd pierwszej instancji, że delikt ogólny (art. 415 k.c.) i szczególny delikt członków zarządu spółki lub likwidatora („delikt nieprawidłowego zarządzania spółką”) to odmienne konstrukcje prawne, wynikające z odmiennych stanów faktycznych. Niemniej w trakcie postępowania, aż do zamknięcia rozprawy, strona powodowa może zasadniczo zmieniać lub korygować swoje żądanie (art. 193 k.p.c.)

W niniejszej sprawie niewątpliwie było, że zasadniczym roszczeniem było to wynikające z odpowiedniego zastosowania art. 299 k.s.h.

Niemniej, w piśmie z dnia 10 marca 2015 r. powódka wskazała jednoznacznie także alternatywną podstawę prawną swego żądania (art. 415 k.c.). Odwołała się także do okoliczności faktycznych istotnych dla tej podstawy prawnej żądania.

Niewyjaśnienie powodów pominięcia tego pisma i wskazanej podstawy prawnej roszczenia oznacza naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. i niemożność poddania kontroli instancyjnej takiego stanowiska; dodatkowo skutkuje także z tej przyczyny uchynieniem zaskarżonego wyroku, albowiem to żądanie alternatywne także nie zostało rozpoznane co do istoty.

Z tych wszystkich względów, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

O kosztach procesu w instancji odwoławczej orzeczono na podstawie art. 108 § 2 k.p.c.

Na etapie postępowania apelacyjnego doszło do przekształcenia powodowej spółki w spółkę (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa w siedzibą w W. (odpis KRS – k. 799 i nast.).